

etnozidio eta demokrazia

Txillardegi

Hizkuntzaren mailan, eta Fishmann-en eraginez gehienik, argi iturri bikaina izan da *elebitasun / diglosia* berezketa onartzea (erdarazko bilingüismo / diglosia).

Herriaren kontrako burruka-motak ta-xutzean, era berean, oso berezketa argitsua agertu da soziologian: *genozidio / etnozidio* delakoa.

Baina oraingoz, gure artean bederen, gutxi zabaldu dela dirudi; eta herri baten kontra genozidio nabarmenik egiten ez delarik, bakea: demokrazia, sozialismoa eta «ismo» on guztiak segurtaturik daudela dirudi.

Genozidio hitzak etniako pertsonen soin-erhaketa, hilketa fisikoa alegia, adierazten du. Eta gaur, Hitler-en 6.083.000 juduren heriotzaren ondoren, benetako genozidioak ez bide dira, osoki bederen, gertatzen; ez proposatzen ere. Brasilen, Biafran, beste nurbait, genozidioaz hitzegin badaiteke ere; eta azken urte hauetantxe hitzegin.

Gaur, dena dela, Estatolatria betean, *etnozidioa* erabiltzen da. Herri bati, lege eta bere populuak orokorki hil gabe, bere arima kentzen zaio; bere berezitasuna, bere kultura, bere herrinortasuna erazutzen zaio. Bestelakatu egiten da maltzurki, beste bilaka arazten. Eta gero, «libroki», biltzen eta ahazten.

Europar, beraz, egiazko genozidiorik ez da gaur gertatzen ari. Etnozidioak bai, berriz; eta ez bat edo bi. Gaur herri batzuei beren berezitasuna ahaztera eragiten zaie.

Hots, UNESCO-k berak 1967-an garbiki esan zuenez: «Les groupes ethniques qui sont victimes de la discrimination sous une forme ou une autre, sont parfois acceptés ou tolérés a condition de RENONCER TOTALEMENT A LEUR IDENTITE CULTURELLE. Il convient de souligner la nécessité d'encourager ces groupes ethniques a préserver leurs valeurs culturelles». Kasu horri, beraz: «Beren kultur-

berezitasunari osoki uko egitea» da baldintza. UNESKO-k, beraz, artez gaitzesten du horretan gaur «etnozidio» deitzen dena; eta, bestetik, etnozidio delakoa maiz gertatzen da Europan, bai Ekialdekoan bai Mendebaldekoan; bai Ukrainian eta Krimean, bai Bretañan eta Kortzean.

Garbi dagoenez, gainera, hizkuntza bat (EDOZEIN hizkuntza) instituzioen mailan ongi sustraiturik eta lagundurik ez badago, ez dauka bizitzerik. Hau gauza jakina da. 1977-an oraindik ere gertakari honi ez-jakina edo ez-ikusia egitea fede txarrean funtsatzen da, tzarkerian eta ez beste ezertan. Mila aldiz esana dago; baina beste milatan ere esan beharko da.

Hona hemen, adibidez, Lovaina-ko Unibertsitateak argitaratzen duen «Orbis» aldizkariak 1963-an Filipinas-i buruz izkiritzen zuena: «En unos 10 o 20 años, el tagalo será la lengua común.

«Gaztelera galduada Filipinetan»

Quedará el inglés como lengua de comercio y del intercambio internacional. El filipino-español TENDRA DIFICULTADES PARA MANTENERSE VIVO en la vida de cada día. EL ESPAÑOL DESAPARECE YA con la propagación del tagalo».

Aosta-ko Haranean (Italian, autonomiaz horniturik, hizkuntzaz frantsesa) italiararen bultzada «gainditu ezina» da, Guy Héraud-en ustez («poussée irrésistible») aipatzen du irakasle ezagunak, *italiar hizkuntza* ofizialaren indarra zehaztekoan). Eta Jersey-Guernesey uharteetan, Frainztiatik agerrian, eta jatorriz normandoak eta frantsesak beraz, frantsesa ari da galtzen, *inglesaren* onetan.

Geureari gagozkiorarik orain, euskara biziko bada, LEGETASUNA BEHAR DU. Erdararekiko lege-paretasuna bederen. Aspaldidanik, eta azkeneko urteotan oso bereziko, etnozidio bat gertatzen ari da Euskal Herrian: bizi egin gaitzeko, nola ez; hori bai. Baina baldintza bat beteaz gero: geure berreerezitasunari, geure euskalduntasunari uko egiten badiogu. Ukatzen zaigun insituzio-mailan agertzen da garbiki gure izaera hiltzeko delibero irmo hori.

Baina, behin eta berriz eta hameka aldiz, etnozidio dotore horren gainean, ez demokraziarik eraiki daiteke, ez sozialismorik, ez «de Euzkadi»-korik ezer.

Eta, kontuz! Axaleko legetasun horri bere mamia erantsi behar zaio, eta HASTAPENETIK erantsi. Irlandatarrek bezala hitz alferretan galduko ez garela erakutsi behar dugu.

Eta, aurren aurrenik, ABERTZALEOK behar dugu erakutsi.

Etnozidio hori, aberkideok, ETXETIK ERAUZI BEHAR DUGU AURRENIK.

Eta, ni beldur, kanpotik datorkiguna uxatzeko hainbat eginahal ez ote dugun etxekoa gaintzeko erabili beharko...

Agian ez!